TGAU

CBAC TGAU
Hanes

Cymeradwywyd gan Cymwysterau Cymru

Canllawiau Addysgu: Uned 3 Opsiwn 3.2

Addysgu o 2026
Dyfarnu o 2028

Fersiwn 2 - Chwefror 2025

Nid yw'r cymhwyster hwn a reoleiddir gan Cymwysterau Cymru ar gael i ganolfannau Lloegr.

Yn arbennig i Gymru.
Yn barod i'r byd.

Hoffai CBAC ddiolch i fyfyrwyr ac athrawon Ysgol Uwchradd Fitzalan, Caerdydd ac Ysgol Uwchradd Llanwern, Casnewydd am gymryd rhan yn y gwaith o greu'r cloriau hyn.

Cynnwys

Cyflwyniad....1
- Nodau'r Canllawiau Addysgu.... 1
- Ffyrdd ychwanegol y gall CBAC gynnig cymorth:.... 1

Strwythur y cymhwyster....2
Asesu....3
- Crynodeb o'r Asesu.... 3

Uned 3 Amcanion asesu a phwysoliadau....3
Trosolwg o Uned 3: Opsiwn 3.2 Yr Oesoedd Canol: Y Croesgadau, tua 1095 – tua 1291....4
- Cynllun Dysgu ar gyfer Opsiwn 3.2 Yr Oesoedd Canol: Y Croesgadau, tua 1095 – tua 1291.... 5

Profiadau Dysgu....41
Cyfleoedd i ymgorffori elfennau o'r Cwricwlwm i Gymru....42
Rhestr Termau ar gyfer Opsiwn 3.2 Y Croesgadau, tua 1095 - tua 1291....50

© WJEC CBAC Ltd. 2025

CRYNODEB O'R ADDASIADAU

Fersiwn	Disgrifiad	Rhif y dudalen
2	Addaswyd i, dyfarnu am y tro cyntaf yn Haf 2028	1

Cyflwyniad

Mae CBAC TGAU Hanes wedi'i gymeradwyo gan Cymwysterau Cymru ac mae ar gael i bob canolfan yng Nghymru. Bydd yn cael ei ddyfarnu am y tro cyntaf yn Haf 2028, gan ddefnyddio graddau A* i G.

Nodau'r Canllawiau Addysgu

Prif nod y Canllawiau Addysgu yw cefnogi athrawon wrth iddynt gyflwyno manyleb newydd CBAC TGAU Hanes a chynnig arweiniad ar ofynion y cymhwyster a'r broses asesu. **Ni fwriedir i'r Canllawiau Addysgu fod yn ddogfen gynhwysfawr i gyfeirio ati** ond yn hytrach i gynnig cefnogaeth i athrawon proffesiynol wrth ddatblygu cyrsiau ysgogol a chyffrous sydd wedi'u teilwra i anghenion a sgiliau'r dysgwyr. Mae'r canllawiau'n cynnig gweithgareddau posibl yn yr ystafell ddosbarth a chysylltau i adnoddau digidol defnyddiol (gan gynnwys ein deunyddiau digidol ein hunain, sydd ar gael yn rhad ac am ddim, a rhai o ffynonellau allanol) i roi syniadau ar gyfer gwersi diddorol ac atyniadol.

Ffyrdd ychwanegol y gall CBAC gynnig cymorth:

- deunyddiau asesu enghreifftiol a chynlluniau marcio
- digwyddiadau dysgu proffesiynol
- adroddiadau arholwyr ar bob uned
- y gallu i gysylltu'n uniongyrchol â'r swyddog pwnc
- adnoddau ar-lein am ddim
- Dadansoddi Canlyniadau Arholiadau
- Adolygu Arholiadau Ar-lein.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Strwythur y cymhwyster

Mae CBAC TGAU Hanes yn cynnwys pedair uned. Rhaid i'r cyfuniad o opsiynau a ddewiswyd ar gyfer Unedau 1, 2 a 3 gynnwys un uned oesoedd canol, un uned fodern gynnar ac un uned fodern.

Yn Uned 4, gall canolfannau ddewis ailadrodd cyfnod amser a astudiwyd yn flaenorol yn Unedau 1, 2 neu 3. **Fodd bynnag, ni ddylai'r testunau a ddewisir ar gyfer eu hastudio yn Uned 4 ailadrodd na gorgyffwrdd â chynnwys unrhyw un o'r unedau eraill a ddewisir.**

Cymhwyster unedol yw hwn ac nid yw'n cynnwys haenau. Nid oes hierarchaeth o ran trefn dysgu'r unedau.

	Teitl yr uned	Math o Asesiad	Pwysoli
Uned 1	Astudiaeth fanwl o hanes Cymru	Arholiad ysgrifenedig	30%
Uned 2	Astudiaeth fanwl o hanes Ewrop a/neu'r Byd	Asesiad Di-arholiad	20%
Uned 3	Astudiaeth o gyfnod yn hanes y byd	Arholiad ysgrifenedig	30%
Uned 4	Cymdeithas sy'n newid	Asesiad Di-arholiad	20%

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Asesu

Crynodeb o'r Asesu

Uned 3: Astudiaeth o gyfnod yn hanes y byd ***Arholiad ysgrifenedig*: 1 awr** **30% o'r cymhwyster** 60 marc
Bydd dysgwyr yn astudio un o'r chwe thestun hanesyddol canlynol i gynnal astudiaeth eang o gyfnod hanesyddol estynedig. **Yr Oesoedd Canol** **3.1** Y Llychlynwyr, tua 750 - tua 1066 **3.2** Y Croesgadau, tua 1095 - tua 1291 **Modern Cynnar** **3.3** Ymerodraeth Songhai, tua 1464-tua 1591 **3.4** Yr Ymerodraeth Mughal, tua 1526-tua 1707 **Modern** **3.5** Rwsia a'r Undeb Sofietaidd tua 1861 – tua 1953 **3.6** Newidiadau yng nghymdeithas yr Unol Daleithiau tua 1880 – tua 1980 Bydd cwestiynau gorfodol yn asesu pob opsiwn. Bydd y rhain yn canolbwyntio ar wybodaeth hanesyddol am y testun, cysyniadau hanesyddol yr ail drefn a dadansoddi a gwerthuso ffynonellau a dehongliadau hanesyddol.

Uned 3 Amcanion asesu a phwysoliadau

AA1	Dangos gwybodaeth a dealltwriaeth o nodweddion y cyfnodau a astudiwyd	10%
AA2	Cymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth at gysyniadau hanesyddol megis achos a chanlyniad, parhad a newid, tebygrwydd a gwahaniaeth, ac arwyddocâd	10%
AA3	Dadansoddi, gwerthuso neu wneud penderfyniadau ar ddeunydd ffynhonnell, dehongliadau hanesyddol a dadleuon hanesyddol, gan syntheseiddio'r llinynnau hyn lle bo hynny'n briodol	10%

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Trosolwg o Uned 3: Opsiwn 3.2 Yr Oesoedd Canol: Y Croesgadau, tua 1095 – tua 1291

Astudiaeth o gyfnod yn hanes y byd
(30% o'r cymhwyster)

Diben Uned 3 yw rhoi trosolwg ar gyfnod hanesyddol estynedig gan alluogi dysgwyr i archwilio cysyniadau allweddol. Nod yr opsiwn hwn yw meithrin dealltwriaeth dysgwyr o'r modd y newidiodd ac y datblygodd y Croesgadau yn y cyfnod rhwng tua 1095 a thua 1291.

Cyfnod amser	**Opsiwn 3.2**	
Yr Oesoedd Canol	3.2	Y Croesgadau, tua 1095 – tua 1291
	3.2.1	Y Groesgad Gyntaf
	3.2.2	Yr Ail Groesgad
	3.2.3	Y Drydedd Groesgad
	3.2.4	Datblygiadau yn y Croesgadau diweddarach
	3.2.5	Canlyniadau'r Croesgadau

.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Cynllun Dysgu ar gyfer Opsiwn 3.2 Yr Oesoedd Canol: Y Croesgadau, tua 1095 – tua 1291

Darperir y cynllun dysgu hwn fel enghraifft ddarluniadol. Ei nod yw rhoi strwythur ac ysbrydoliaeth ond gellir ei addasu er mwyn diwallu anghenion unigryw, dewisiadau a dynameg dosbarthiadau unigol. Caiff athrawon eu hannog i addasu elfennau fel sy'n ofynnol i gyd-fynd â galluoedd a nodau dysgu eu myfyrwyr.

Ar gyfer pob adran o gynnwys yn yr uned hon, mae CBAC hefyd yn darparu adnoddau dysgu cyfunol a threfnwyr gwybodaeth. Gellir dod o hyd i'r rhain yma: https://adnoddau.cbac.co.uk/

3.2 Cefndir: Y Dwyrain Agos yn yr unfed ganrif ar ddeg (Mae pob opsiwn yn dechrau gydag adran gefndirol. Bwriad yr adrannau hyn yw rhoi cyd-destun angenrheidiol i ddysgwyr er mwyn iddynt gael mynediad at y testun hanesyddol. Ni fydd dysgwyr yn cael eu hasesu'n uniongyrchol ar gynnwys yr adrannau cefndirol).				
Dylai dysgwyr fod yn ymwybodol o:	Gwybodaeth	Gweithgareddau a Chanlyniadau	Adnoddau	Amser a awgrymir (oriau)
• natur Cristnogaeth yr unfed ganrif ar ddeg yng ngorllewin Ewrop.	Ystyr y term croesgad, a'i gysyniad gwreiddiol fel pererindod i'r Tir Sanctaidd. Pwysigrwydd crefydd ym mywydau pobl Ewropeaidd yn y cyfnod hwn. Rhaniadau gwleidyddol yn Ewrop a'r her wleidyddol i bŵer yr Eglwys fel Materion Dadleuol yr Arwisgiad (1076-1122). Fersiwn wahanol o Gristnogaeth, yn seiliedig ar benderfyniad hynafol yr Ymerodraeth Rufeinig – yr	**Gweithgareddau:** • Diffiniwch 'groesgad' • Ymchwiliwch i'r rôl a chwaraeodd Cristnogaeth gorllewin Ewrop ym mywydau pobl – yn enwedig pererindodau a phurdan • Ar fap o Ewrop a'r Dwyrain Agos marciwch ardaloedd dylanwad yr eglwysi Lladinaidd a Groegaidd. • Esboniwch y rhaniad rhwng yr eglwysi Lladinaidd a Groegaidd. • Esboniwch y gwrthdaro rhwng y Pab a rheolwyr Ewrop.	**Gwefan(nau):** Christendom - Wikipedia Christianity in the 11th century - Wikipedia Medieval Religion - English Heritage Crusading movement: Penance and indulgence Investiture Controversy - Wikipedia Investiture Controversy - World History Encyclopedia	2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

	eglwys Ladinaidd a arweinir gan y Pab yn Rhufain yn y Gorllewin, yr eglwys Roegaidd a arweinir gan y Patriarch yn Constantinople yn y Dwyrain. Y Sgism Mawr yn 1054 a'i effaith ar gysylltiadau rhwng yr eglwysi Lladinaidd a Groegaidd.	**Canlyniad:** Gallai dysgwyr ddangos eu bod yn deall natur Cristnogaeth yn Ewrop yn yr 11^{eg} ganrif. **Gweithgaredd uwch:** Ailystyriwch y ffyrdd y dylanwadodd Cristnogaeth ar fywyd yn Ewrop a thrafodwch pa un o'r dylanwadau hyn oedd bwysicaf. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau am bwysigrwydd Cristnogaeth yn y cyfnod hwn.	Y Sgism Fawr - Wicipedia East-West Schism - Wikipedia Jul 16, 1054 CE: Great Schism - National Geographic The importance of the Holy Land - BBC Bitesize **Fideo(s):** Medieval Minds: Timelines Medieval Christianity The Investiture Conflict Rulers vs the Centralized Church Why did the Great Schism Happen? **Podlediad(au):** The Rise of Christianity - Gone Medieval **Map(iau):** Sgism 1054 Pererindod Cristnogol yn yr Oesoedd Canol, tua 1000 **Llyfr(au):** *The Crusades*, gan Jamie Byrom a Michael Riley penodau 1 a 2	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			The Crusades 1071-1204, gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 1 *God's War – a new history of the Crusades*, gan Christopher Tyerman, cyflwyniad *The World of the Crusades – an illustrated history*, gan Christopher Tyerman, pennod 1	
• hyd a lled dylanwad y Mwslimiaid yn y Dwyrain Canol a'r Ymerodraeth Fysantaidd.	Rhaniadau yn y byd Mwslimaidd rhwng ymerodraeth gynyddol Tyrciaid Seljwc yn Syria ac Irac, califfaeth Abbasid o amgylch Baghdad a oedd yn dirywio, llinach Ffatimid gogledd Affrica (yr Aifft) a llinach Umayyad yn Al-Andalus (Sbaen). Y cysyniad o jihad – mwyaf a lleiaf. Natur yr Ymerodraeth Fysantaidd erbyn yr 11eg ganrif. Maint y bygythiad Mwslimaidd i'r Ymerodraeth Fysantaidd.	**Gweithgareddau:** • Ychwanegwch ardaloedd dylanwad y llinachau Mwslimaidd croes i'r map o'r wers flaenorol gan gynnwys esboniadau byr i nodi esgyniad Tyrciaid Seljwc a dirywiad y grwpiau eraill. • Esboniwch ddau ystyr jihad yn Islam. • Lluniwch ddiagram corryn i gofnodi agweddau gwahanol yr Ymerodraeth Fysantaidd yn y cyfnod hwn. • Esboniwch pam y cafwyd gwrthdaro rhwng rheolwyr Mwslimaidd a'r Ymerodraeth Fysantaidd.	**Gwefan(nau):** Saracen - Wikipedia Seljuk Empire - Wikipedia Abassiaid - Wicipedia Abbasid Caliphate - Wikipedia Fatimid Caliphate - Wikipedia Umayyad dynasty - Wikipedia Jihad - Wikipedia Jihad - Wicipedia Byzantine Empire - Wikipedia Yr Ymerodraeth Fysantaidd - Wicipedia	2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Canlyniad: Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall dylanwadau'r Ymerodraethau Mwslimaidd a Bysantaidd yn y Dwyrain Agos. **Gweithgaredd uwch:** Gwrandewch ar y podlediad In Our Time am yr Ymerodraeth Fysantaidd a thrafodwch pa mor bwerus oedd yr ymerodraeth hon o gymharu â'i chymdogion Mwslimaidd. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau am bŵer cymharol yr Ymerodraethau Bysantaidd a Mwslimaidd.	Arab–Byzantine wars - Wikipedia **Fideo(s):** The rise and fall of the medieval Islamic Empire Why did the Fatimid Caliphate collapse? Who Were the Seljuk Turks? The rise and fall of the Byzantine Empire **Podlediad(au):** Byzantium - In Our Time **Map(iau):** Yr Ymerodraeth Fysantaidd https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fatimid_Islamic_Caliphate.png **Llyfr(au):** *The Crusades, gan Jamie Byrom a Michael Riley penodau 1 a 2* *The Crusades 1071-1204* gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 1	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			God's War – a new history of the Crusades gan Christopher Tyerman, cyflwyniad *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 1	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

3.2.1 Y Groesgad Gyntaf				
Dylai dysgwyr ddeall:	Gwybodaeth	Gweithgareddau a Chanlyniadau	Adnoddau	Amser a awgrymir (oriau)

• sut y daeth y Groesgad Gyntaf i gael ei threfnu, gan gynnwys:
  • cais Bysantiwm am gefnogaeth filwrol
  • y Pab Urban II a Chyngor Clermont.
	Pwysigrwydd y Tir Sanctaidd i Fwslimiaid a Christnogion
	
	Cais Alexius Komenius am filwyr i helpu i amddiffyn rheolaeth Fysantaidd dros y Tir Sanctaidd
	
	Ymateb y Pab Urban II yn 1095 a sut yr oedd yn fwy o lawer na'r hyn yr oedd y Bysantiaid yn ei ddisgwyl
		Gweithgareddau:
		• Esboniwch pam yr oedd y Tir Sanctaidd yn bwysig i Gristnogion, Mwslimiaid ac Iddewon, gan ganolbwyntio'n enwedig ar arwyddocâd Jerwsalem.
		• Ymchwiliwch i araith y Pab Urban – sut y llwyddodd i ddarbwyllo pobl i ymuno â'r groesgad?
		• Esboniwch pam yr ymunodd pobl â'r groesgad.
		
		Canlyniad:
		Gallai dysgwyr ddangos eu bod yn deall pam y galwyd y Groesgad Gyntaf.
		
		Gweithgareddau uwch:
		Trafodwch resymau pam yr oedd y Pab mor gefnogol i'r syniad o groesgad.
		
		Canlyniad uwch:
		Gall dysgwyr lunio casgliadau am gymhelliant y Pab Urban II
			Gwefan(nau):
			Why Jews and Muslims Both Have Religious Claims on Jerusalem
			
			Religious significance of Jerusalem - Wikipedia
			
			Alexios I Komnenos - Wicipedia
			
			Alexios I Komnenos - Wikipedia
			
			Council of Piacenza - Wikipedia
			
			Pope Urban II - Wikipedia
			
			Council of Clermont - Wikipedia
			
			Fideo(s):
			Why Jerusalem matters
			
			The First Crusade - BBC Select
			
			Crusades with Terry Jones: Pilgrims in Arms
				2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		bregeth dros alw am y Groesgad Gyntaf.	Pope Urban II Pope Urban II launches the First Crusade Europe: The First Crusade **Map(iau):** Yr Ymerodraeth Fysantaidd Byzantine Empire **Llyfr(au):** *The Crusades*, gan Jamie Byrom a Michael Riley penodau 1 a 2 *The Crusades 1071-1204*, gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 2 *The Crusades Through Arab Eyes,* gan Amin Maalouf, rhan 1 *God's War – a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, penodau 1 and 2 *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 2	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			Holy Wars – a modern history of the Crusades gan Jonathan Philips, pennod 1	

• digwyddiadau cynnar y Groesgad Gyntaf, gan gynnwys:
  • Croesgad y Bobl a'r ymosodiadau ar Iddewon yn Ewrop
  • ail-gipio Nicaea a gwarchae Antioch.
	Pedr Feudwy a Chroesgad y Bobl a drefnwyd ganddo.
	
	Lladd Iddewon yn y Rheindir o ganlyniad i Groesgad y Bobl
	
	Buddugoliaeth fawr gyntaf y croesgadwyr, yn ail-gipio Nicaea o reolaeth Fwslimaidd yn 1097.
	
	Gwarchae a chipio Antioch 1097-8.
		Gweithgareddau:
		• Olrheiniwch lwybr y croesgadwr ar fap yn dangos Ewrop, Môr y Canoldir a'r Dwyrain Agos
		• Esboniwch beth oedd Croesgad y Bobl a pha effaith a gafodd
		• Ymchwiliwch i effaith y groesgad hon ar y gymuned Iddewig yn Ewrop a chofnodwch hyn
		• Ychwanegwch leoliadau buddugoliaethau cyntaf y croesgadwyr ar fap o'r Dwyrain Agos gydag anodiadau byr i esbonio beth ddigwyddodd
		
		Canlyniad:
		Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall beth oedd Croesgad y Bobl a pha effaith a gafodd.
		
		Gweithgaredd uwch:
		Ystyriwch Groesgad y Bobl a digwyddiadau yn Nicaea ac Antioch i drafod pa mor llwyddiannus oedd y cam hwn o'r Groesgad Gyntaf.
			Gwefan(nau):
			Peter the Hermit - Wikipedia
			
			People's Crusade - Wikipedia
			
			Rhineland massacres - Wikipedia
			
			Siege of Nicaea - Wikipedia
			
			Siege of Antioch - Wikipedia
			
			Fideo(s):
			The First Crusade: The People's Crusade
			
			The First Crusade - Peter the Hermit
			
			Rhineland Massacres
			
			Motivations of the First Crusaders - History Hub
			
			The First Crusade: Men of Iron
			
			The First Crusade: Siege of Antioch
				2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Canlyniad uwch: Gall dysgwyr lunio casgliadau am ba mor llwyddiannus oedd rhan gyntaf y Groesgad Gyntaf.	Crusades with Terry Jones: Jerusalem **Map(iau):** Map y Croesgad Cyntaf Y Croesgadau 1096-1204 **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 3 *The Crusades 1071-1204* gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 3 *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 1 *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 2 *Holy Wars – a modern history of the Crusades* gan Jonathan Philips, pennod 1	
• pwysigrwydd Jerwsalem, gan gynnwys: • digwyddiadau gwarchae a chipio Jerwsalem	Digwyddiadau Gwarchae Jerwsalem. Croesgadwyr Cristnogol yn cipio Jerwsalem 1099.	**Gweithgareddau:** • Ychwanegwch Jerwsalem i'r map o'r wers flaenorol. • Disgrifiwch beth ddigwyddodd yn	**Gwefan(nau):** Siege of Jerusalem (1099) - Wikipedia The Massacre of Jerusalem	1 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

• lladd Mwslimiaid ac Iddewon.	Lladd Mwslimiaid ac Iddewon yn Jerwsalem.	Jerwsalem pan gafodd ei chipio gan y croesgadwyr yn 1099. • Trafodwch pa mor llwyddiannus oedd y Groesgad Gyntaf ar y cyfan. **Canlyniad:** Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall effaith y Groesgad Gyntaf ar Jerwsalem. **Gweithgaredd uwch:** Ymchwiliwch i safbwynt yr Oesoedd Canol ar sut y dylid trin trigolion tref dan warchae ar ôl iddi gael ei chipio. Trafodwch y rhesymau dros hyn a ph'un a ellir ei gyfiawnhau fyth. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau am y gwahaniaeth barn ynghylch sut i drin gelynion a orchfygwyd rhwng yr Oesoedd Canol a chyfnodau modern.	**Fideo(s):** The First Crusade: On to Jerusalem **Podlediad(au):** Rewriting the First Crusade - Gone Medieval **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 3 *The Crusades 1071-1204* gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 3 *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 1 *God's War – a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, penodau 3 and 4 *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 2 *Holy Wars – a modern history of the Crusades* gan Jonathan Philips, pennod 1	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

3.2.2 Yr Ail Groesgad				
Dylai dysgwyr ddeall:	Gwybodaeth	Gweithgareddau a Chanlyniadau	Adnoddau	Amser a awgrymir (oriau)

• sut y sefydlwyd rhanbarth Outremer y Croesgadwyr, gan gynnwys:
  ◦ teyrnasoedd y Croesgadwyr yn Edessa, Antioch, Jerwsalem a Tripoli
  ◦ rolau urddau milwrol y croesgadwyr fel Marchogion y Deml a'r Marchogion Ysbytaidd.
	Sefydlu teyrnasoedd y croesgadwyr yn y Tir Sanctaidd.
	
	Y nodweddion tebyg a gwahanol rhwng teyrnasoedd y croesgadwyr yn Edessa, Antioch, Jerwsalem a Tripoli.
	
	Sut roedd gorchmynion milwrol y croesgadwyr yn wahanol o orchmynion crefyddol arferol.
	
	Rolau gwahanol gorchmynion milwrol y croesgadwyr fel Marchogion y Deml a'r Marchogion Ysbytaidd a gorchymyn y Beddrod Sanctaidd.
		Gweithgareddau:
		• Ar fap o'r Tir Sanctaidd, nodwch bedair teyrnas y croesgadwyr a oedd yn creu Outremer.
		• Ymchwiliwch i'r nodweddion tebyg a gwahanol rhwng sut y rheolwyd pob teyrnas a sut y cafodd y bobl a oedd yn byw yno eisoes eu trin.
		• Amlinellwch beth oedd mynachaeth.
		• Esboniwch natur a diben pob un o'r gorchmynion milwrol.
		
		Canlyniad:
		Gallai dysgwyr ddangos eu bod yn deall beth wnaeth y croesgadwyr i sefydlu eu rheolaeth dros y Tir Sanctaidd.
		
		Gweithgaredd uwch:
		Gwyliwch fideo Terry Jones am fywyd mynach a chymharwch beth oedd mynachaeth i fod i fywydau
			Gwefan(nau):
			Crusader states - Wikipedia
			Crusader States - World History Encyclopedia
			The Curious Creation of the Crusader States - History Guild
			County of Edessa - Wikipedia
			Principality of Antioch - Wikipedia
			County of Tripoli - Wikipedia
			Teyrnas Jeriwsalem - Wicipedia
			Kingdom of Jerusalem - Wikipedia
			Military order (religious society) - Wikipedia
			Military Orders in the Middle Ages: An Historical Adventure
			Marchogion y Deml - Wicipedia
			Knights Templar - Wikipedia
			Knights Hospitaller - Wikipedia
			Order of the Holy Sepulchre - Wikipedia
			Teutonic Order - Wikipedia
			
			Fideo(s):
			The establishment of the 'crusader states'
				2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		aelodau'r gorchmynion milwrol. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau ynghylch natur anarferol gorchmynion milwrol.	City Minutes: Crusader States A Mini Guide to Medieval Monks Terry Jones' Medieval Lives: The Monk Every Major Crusader Order Explained **Podlediad(au):** Rise of the Crusader States - Gone Medieval The Knights Templar - Gone Medieval **Map(iau):** Tiriogaethau'r Croesgadwyr 1135 Y Croesgadau, 1096-1204 **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 4 *The Crusades* 1071-1204 gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 4	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			The *Crusades* Through Arab Eyes gan Amin Maalouf, rhan 2 *God's War – a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, penodau 5, 6 and 7 *The World of the Crusades* – *an illustrated history* gan Christopher Tyerman, penodau 3 a 4 *Holy Wars – a modern history of the Crusades* gan Jonathan Philips, pennod 2	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

• her y Mwslimiaid i'r Croesgadau, gan gynnwys: • y lluoedd milwrol Mwslimaidd • cipio Teyrnas Edessa yn 1144.	Esgyniad Zengi, Atabeg Mosul, i rym. Grym milwrol lluoedd milwrol Zengi. Gwendid teyrnas y croesgadwyr, Edessa. Effaith cipio Edessa gan Zengi yn 1144. Esgyniad Nur ad-Din, mab Zengi, i rym a pharhad yr ymgyrch yn erbyn y Cristnogion.	**Gweithgareddau:** • Esboniwch pwy oedd Tyrciaid Seljwc a nodwch ardal eu dylanwad ar fap o'r rhanbarth. • Ymchwiliwch i gefndir Zengi a'i fyddin. • Esboniwch pam y llwyddodd Zengi i drechu'r croesgadwyr a chipio Edessa. • Amlinellwch ymgyrchoedd Nurad ad-Din. **Canlyniad:** Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall llwyddiannau'r Mwslimiaid rhwng y Groesgad Gyntaf a'r Ail Groesgad. **Gweithgareddau uwch:** • Nodwch y rhesymau dros lwyddiant lluoedd Mwslimaidd yn erbyn y croesgadwyr yn y cyfnod hwn. • Trafodwch beth yw'r rheswm pwysicaf dros y llwyddiant hwn.	**Gwefan(nau):** Second Crusade - World History Encyclopedia Second Crusade: Muslims - Wikipedia Imad al-Din Zengi - Wikipedia Nur al-Din Zengi - Wikipedia Zengid dynasty - Wikipedia Second Crusade: Crusaders - Wikipedia Siege of Edessa (1144) - Wikipedia **Fideo(s):** Who Were the Seljuk Turks? Second Crusade Conquest of Edessa **Map(iau):** Yr Ail Groesgad, 1147-49 **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 5 *The Crusades 1071-1204* gan Mary Dicken a Nicholas	1 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Canlyniad uwch: Gall dysgwyr lunio casgliadau am y rheswm pwysicaf dros lwyddiannau'r Mwslimiaid yn erbyn y croesgadwyr rhwng y Groesgad Gyntaf a'r Ail Groesgad.	Fellows, pennod 5 *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 3 *God's War – a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, pennod 8 *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, penodau 3 a 4 *Holy Wars – a modern history of the Crusades* gan Jonathan Philips, pennod 2	

• prif ddigwyddiadau'r Ail Groesgad, gan gynnwys
  • arweinyddiaeth Louis VII o Ffrainc a Conrad III o'r Almaen
  • methiant gwarchae Damascus.
	Arwyddocâd arweinyddiaeth uniongyrchol brenhinoedd Ewrop.
	
	Rhaniadau ymysg arweinwyr y groesgad.
	
	Y rhesymau dros fethiant Gwarchae Damascus yn 1148
	
	Effaith methiant yr Ail Groesgad ar y croesgadwyr a'u cefnogwyr yn Ewrop.
		Gweithgareddau:
		• Ysgrifennwch fywgraffiadau byr o arweinwyr Ewropeaidd yr Ail Groesgad.
		• Esboniwch y rhaniadau rhwng arweinwyr yr Ail Groesgad.
		• Amlinellwch ganlyniadau'r Ail Groesgad (a) i'r croesgadwyr yn y Tir Sanctaidd a (b) i gefnogwyr y croesgadau o Ewrop.
			Gwefan(nau):
			Second Crusade - World History Encyclopedia
			
			Siege of Damascus (1148) - Wikipedia
			
			The Siege of Damascus, 1148 CE - World History Encyclopedia
			
			Second Crusade: Aftermath
			
			Fideo(s):
			What motivated people to join the Second Crusade?
				2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Canlyniad: Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall y rôl a chwaraeodd brenhinoedd Ewrop yn yr Ail Groesgad. **Gweithgaredd uwch:** Cyflwynwch ddadl ar y rhesymau dros fethiant yr Ail Groesgad – gydag un ochr yn dadlau dros gryfder lluoedd y Mwslimiaid, a'r llall yn dadlau dros wendid y croesgadwyr. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau am y rhesymau dros fethiant yr Ail Groesgad.	The Siege of Damascus (1148) **Map(iau):** Yr Ail Groesgad, 1147-49 **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 5 *The Crusades 1071-1204* gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 5 *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 3 *God's War – a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, penodau 9 a 10 *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, penodau 3 a 4 *Holy Wars – a modern history of the Crusades* gan Jonathan Philips, pennod 4	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

3.2.3 Y Drydedd Groesgad				
Dylai dysgwyr ddeall:	Gwybodaeth	Gweithgareddau a Chanlyniadau	Adnoddau	Amser a awgrymir (oriau)

• her Salah ad-Din i reolaeth y Croesgadwyr yn y Tir Sanctaidd, gan gynnwys:
  • brwydr Hattin
  • cipio Jerwsalem.
	Esgyniad Salah ad-Din i rym a disodli'r Ffatimidiad yn yr Aifft i sefydlu llinach Ayyubid.
	
	Y rhesymau dros y Drydedd Groesgad, gan gynnwys rhaniadau ymysg rheolwyr croesgadol Jerwsalem.
	
	Arwyddocâd Brwydr Hattin (1187) a'r croesgadwyr yn ildio i Salah ad-Din.
	
	Gwarchae Jerwsalem (1187) ac ildio'r ddinas i Salah ad-Din.
		Gweithgareddau:
		• Esboniwch pam y newidiodd y llinachau a oedd yn rheoli lluoedd y Mwslimiaid yn yr Aifft.
		• Amlinellwch y rhesymau dros y Drydedd Groesgad.
		• Nodwch y rhaniadau ymysg y croesgadwyr.
		• Esboniwch pam y llwyddodd Salah ad-Din i drechu'r croesgadwyr yn Hattin a chipio Jerwsalem.
		
		Canlyniad:
		Gallai dysgwyr ddangos eu bod yn deall pam yr oedd Salah ad-Din yn arweinydd llwyddiannus.
		
		Gweithgaredd uwch:
		• Trafodwch y rhesymau dros lwyddiant Salah ad-Din a phenderfynwch beth oedd y rheswm pwysicaf.
		• Trafodwch pa mor gryf oedd sefyllfa Salah ad-Din erbyn y diwedd yn 1187.
			Gwefan(nau):
			Saladin - Wicipedia
			
			Saladin - Wikipedia
			
			Saladin - History.com
			
			Ayyubid dynasty - Wikipedia
			
			Y Drydedd Groesgad - Wicipedia
			
			Third Crusade - Wikipedia
			
			Third Crusade - World History Encyclopedia
			
			Brwydr Hattin - Wicipedia
			
			Battle of Hattin - Wikipedia
			
			Battle of Hattin - World History Encyclopedia
			
			Siege of Jerusalem (1187) - Wikipedia
			
			Saladin's Conquest of Jerusalem (1187 CE) - World History Encyclopedia
				2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Canlyniad uwch: Gall dysgwyr lunio casgliadau am y rhesymau dros lwyddiannau cynnar Salah ad-Din.	**Fideo(s):** The rise of Saladin Saladin & the 3rd Crusade **Map(iau):** Y Trydydd Croesgad 1189-1192 **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 6 *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 4 *God's War – a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, pennod 11 *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 5 *Holy Wars – a modern history of the Crusades* gan Jonathan Philips, pennod 5	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

• llwyddiannau ymgyrch Richard I yn y Tir Sanctaidd, gan gynnwys: • Gwarchae Acre 1189 i 1191 • brwydr Arsuf.	Rhan Brenin Richard I yn y Drydedd Groesgad. Arwyddocâd Gwarchae lwyddiannus Acre gan y croesgadwyr (1189-1191) Effaith buddugoliaeth y croesgadwyr ym Mrwydr Arsuf yn 1191.	**Gweithgareddau:** • Lluniwch fywgraffiad bras o Richard I, gan ganolbwyntio ar ddeg mlynedd ei deyrnasiad. • Esboniwch pam y cymerodd Richard I ran yn y Drydedd Groesgad. • Anodwch fap o'r Tir Sanctaidd gyda lleoliadau Acre ac Arsuf, gan ychwanegu disgrifiadau o'r hyn ddigwyddodd yn y brwydrau hyn. • Esboniwch ganlyniadau buddugoliaethau Richard I i'r croesgadwyr. **Canlyniad:** Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall yr effaith a gafodd Richard I ar y Drydedd Groesgad. **Gweithgaredd uwch:** Trafodwch pa mor effeithiol oedd Richard I fel arweinydd milwrol – a yw hyn yn golygu ei fod yn groesgadwr effeithiol hefyd? **Canlyniad uwch:**	**Gwefan(nau):** Rhisiart I, brenin Lloegr - Wicipedia Richard I of England - Wikipedia Richard the Lionheart in the Holy Land Siege of Acre (1189–1191) - Wikipedia The Siege of Acre, 1189-91 CE - World History Encyclopedia Battle of Arsuf - Wikipedia Battle of Arsuf in the Crusades **Fideo(s):** Third Crusade: 3 Minute History Saladin vs. Richard: The Battle of Arsuf Crusades with Terry Jones: Jihad **Podlediad(au):** The Crusaders' Last Battle for the Holy Land - Dan Snow's History Hit	2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Gall dysgwyr lunio casgliadau am Richard I fel arweinydd milwrol.	**Map(iau):** Y Trydydd Croesgad 1189-1192 **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 7 *The Crusades 1071-1204* gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 7 *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 5 *God's War – a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, pennod 13 *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 5 *Holy Wars* - a modern history of the Crusades gan Jonathan Philips, pennod 6	
• anghytundeb llwyr yn y pen draw rhwng lluoedd Salah ad-Din a Richard I, gan gynnwys:	Pryderon nad oedd Richard I wedi ceisio ail-gipio Jerwsalem, a bod Salah ad-Din wedi methu gyrru'r	**Gweithgareddau:** • Esboniwch (a) pam na wnaeth Richard I ail-gipio Jerusalem a (b) pam na	**Gwefan(nau):** Battle of Jaffa (1192) - Wikipedia	2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

• Cytundeb Jaffa • yr effaith ar enw da Richard I a Salah ad-Din.	Cristnogion allan o'r Tir Sanctaidd. Arwyddocâd Jaffa fel safle brwydr yn 1192 a'r cadoediad a lofnodwyd rhwng Richard a Salah ad-Din hefyd. Y mythau a ddatblygodd o amgylch Richard I a Salah ad-Din, gyda'r ddau yn cael eu heilun-addoli gan eu cefnogwyr eu hunain a'u diawleiddio gan eu gwrthwynebwyr.	lwyddodd Salah ad-Din i yrru'r croesgadwr allan o'r Tir Sanctaidd. • Ychwanegwch Jaffa i'r map o'r wers flaenorol ac anodwch hyn i esbonio beth ddigwyddodd yno. • Amlinellwch fanylion Cytundeb Jaffa (1192) a sefyllfa'r ddwy ochr erbyn diwedd y Drydedd Groesgad. • Ymchwiliwch i enwau da Richard I a Salah ad-Din – pam y cawsant eu cofio fel arwyr gan rai pobl ac fel dihirod gan eraill? **Canlyniad:** Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall pam y diweddodd y Drydedd Groesgad mewn anghytundeb. **Gweithgaredd uwch:** Cyflwynwch ddadl ar bwy sy'n haeddu cael ei gofio fel arwr y croesgadau - Salah ad-Din neu Richard I? **Canlyniad uwch:**	Treaty of Jaffa (1192) - Wikipedia Y Drydedd Groesgad - Wicipedia Third Crusade: Aftermath - Wikipedia Saladin - Wicipedia Saladin: Recognition and legacy Saladin: Richard the Lionheart's worthy adversary Richard I and Saladin Rhisiart I, brenin Lloegr - Wicipedia Richard I of England: Historical reputation and modern reception Why does Saladin have such an enduring reputation? **Fideo(s):** Battle of Jaffa, 1192: Richard and Saladin's Final Battle Did Saladin Actually Defeat The Crusaders?	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Gall dysgwyr lunio casgliadau ynghylch enw da hanesyddol Salah ad-Din a Richard I	Saladin: The Muslim Champion of the Holy War Why the Third Crusade was Successful? Crusades with Terry Jones: Destruction **Podlediad(au):** Saladin - You're Dead To Me Saladin and the Crusades - Dan Snow's History Hit Richard the Lionheart - Gone Medieval Third Crusade - In Our Time **Map(iau):** Y Trydydd Croesgad 1189-1192 **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 7 *The Crusades 1071-1204* gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 8	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			The Crusades Through Arab Eyes gan Amin Maalouf, rhan 5 *God's War* - a new history of the Crusades gan Christopher Tyerman, pennod 14 *The World of the Crusades – an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 5 *Holy Wars* - a modern history of the Crusades gan Jonathan Philips, pennod 6	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

3.2.4 Datblygiadau yn y Croesgadau diweddarach				
Dylai dysgwyr ddeall:	Gwybodaeth	Gweithgareddau a Chanlyniadau	Adnoddau	Amser a awgrymir (oriau)
• prif ddigwyddiadau'r Bedwaredd Groesgad, gan gynnwys: • gweithredoedd Gweriniaeth Fenis • yr ymosodiad ar Constantinople.	Cynllun i ail-gipio Jerusalem drwy ymosod ar yr Aifft yn gyntaf. Ymosodiadau'r croesgadwyr ar y gwrthryfelwyr a oedd yn gwrthwynebu rheolaeth Fenis yng Ngwarchae Zara yn 1202. Y croesgadwyr yn ysbeilio Constantinople yn 1204. Yr effaith a gafodd y groesgad hon ar yr Ymerodraeth Fysantaidd, gan arwain at ei rhannu'n dair teyrnas.	**Gweithgareddau:** • Plotiwch y llwybr a fwriadwyd a llwybr gwirionedd y croesgadwyr yn y Bedwaredd Groesgad ar fap o Fôr y Canoldir. • Esboniwch ran Gweriniaeth Fenis a sut y dylanwadodd hyn ar ddigwyddiadau yn y Bedwaredd Groesgad. • Esboniwch pam yr ymosododd y croesgadwyr ar Constantinople, a oedd wedi ffurfio cynghrair â'r croesgadwyr. • Amlinellwch effaith ysbeilio Constantinople ar hanes dilynol yr Ymerodraeth Fysantaidd. **Canlyniad:** Gallai dysgwyr ddangos eu bod yn deall beth ddigwyddodd ar y Bedwaredd Groesgad. **Gweithgaredd uwch:**	**Gwefan(nau):** The Rebuilding of the Kingdom of Jerusalem (1192-1244) Y Bedwaredd Groesgad - Wicipedia Fourth Crusade - Wikipedia Fourth Crusade - World History Encyclopedia Sack of Constantinople - Wikipedia The Fourth Crusade and the Sack of Constantinople Siege of Zara - Wikipedia Why Did the Fourth Crusade Sack a Christian City? **Fideo(s):** Fourth Crusade - 3 Minute History Why did the Crusaders sack Constantinople in 1204?	2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Trafodwch y rhesymau dros fethiant y Bedwaredd Groesgad a phenderfynwch pa un o'r rhesymau dros y methiant hwn oedd bwysicaf. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau am y rhesymau dros fethiant y Bedwaredd Groesgad.	Did the Fourth Crusade Destroy the Byzantine Empire? **Map(iau):** Y Pedwerydd Croesgad, 1202-04 **Llyfr(au):** *The Crusades* gan Jamie Byrom a Michael Riley pennod 8 *A Short History of Byzantium* gan John Julius Norwich, pennod 22 *The Crusades 1071-1204* gan Mary Dicken a Nicholas Fellows, pennod 8 *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 5 *God's War - a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, penodau 15,16 a 17 *The World of the Crusades - an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 6	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			Holy Wars - a modern history of the Crusades gan Jonathan Philips, pennod 7	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

• yr ymdrechion i adfer Jerwsalem, gan gynnwys: • y Pumed Groesgad a gwarchae Damietta • y Chweched Groesgad a rheolaeth dros Jerwsalem.	Y rhesymau dros yr ymdrechion parhaus i adfer Jerusalem Digwyddiadau'r Bumed Groesgad gan gynnwys Gwarchae Damietta (1218-9). Canlyniadau'r Bumed Groesgad, gan gynnwys methiant i drechu'r Aifft a thynnu'n ôl o'r tiriogaethau a gipiwyd. Cefndir y Chwethed Groesgad - problemau'r Ymerawdwr Frederick II â'r Pab Honorius a'r rhaniadau rhwng yr Ayyubidiaid yn yr Aifft. Cytundeb Jaffa yn 1229 ac adfer rheolaeth Gristnogol yn Jerusalem.	**Gweithgareddau:** • Esboniwch pam yr oedd Pumed Croesgad. • Amlinellwch ganlyniadau'r Bumed Groesgad, yn enwedig i'r croesgadwyr. • Esboniwch pam yr oedd Chweched Croesgad. • Cymharwch ganlyniadau'r Chweched Groesgad â'r Bumed a defnyddiwch y gymhariaeth hon i esbonio pam yr oedd un groesgad yn fwy llwyddiannus na'r llall. **Canlyniad:** Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall y Bumed a'r Chweched Groesgad. **Gweithgaredd uwch:** Trafodwch pa mor bwysig oedd rhaniad gwleidyddol yn yr anghydfod dros reolaeth o Jerusalem. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau am rôl rhaniad gwleidyddol yng nghanlyniad y Chweched Groesgad.	**Gwefan(nau):** Fifth Crusade -- Wikipedia The Fifth Crusade - History Learning Siege of Damietta (1218–1219) - Wikipedia The Siege of Damietta, 1218-19 CE - World History Encyclopedia The Sixth Crusade - Wikipedia The Sixth Crusade - History Learning Treaty of Jaffa (1229) - Wikipedia **Fideo(s):** Fifth Crusade The Fifth Crusade: Egypt Instead of the Holy Land The Sixth Crusade: diplomacy or fighting? The Sixth Crusade: The Crusade for Peace **Map(iau):** Y Pumed Croesgad, 1215	2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			Llyfr(au): *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 5 *God's War - a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, pennod 19 *The World of the Crusades - an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 6 *Holy Wars - a modern history of the Crusades* gan Jonathan Philips, pennod 9	

• digwyddiadau Croesgad y Barwniaid, gan gynnwys:
  • buddugoliaeth y Mwslimiaid yn Gaza
  • adfer Teyrnas Jerwsalem.
	Rhaniadau rhwng rheolwyr Mwslimaidd Syria a'r Aifft.
	
	Yr angen i barhau i reoli Jerusalem ar ddiwedd deg mlynedd Cytundeb Jaffa.
	
	Trechu'r croesgadwyr yn Gaza yn 1239.
	
	Negodiadau llwyddiannus Theobald I o Navarre â'r Ayyubidiaid rhanedig ynghylch y rheolaeth o Jerusalem.
		Gweithgaredd:
		• Ymchwiliwch i'r amgylchiadau a ffafriodd y croesgadwyr yng Nghroesgad y Barwniaid.
		• Esboniwch pam y cafodd y croesgadwyr eu trechu yn Gaza yn 1239.
		• Amlinellwch sut y llwyddodd Theobold o Navarre i sicrhau Jerwsalem i'r croesgadwyr.
		
		Canlyniad:
		Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall arwyddocâd
			Gwefan(nau):
			Barons' Crusade - Wikipedia
			
			The Barons' Crusade, 1239-41
			
			Battle at Gaza (1239) - Wikipedia
			
			Fideo(s):
			The Barons' Crusade: Every week
			
			Map(iau):
			Y Dwyrain Agos o 1229 tan 1241 CC
				1 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Croesgad y Barwniaid. **Gweithgaredd uwch:** Trafodwch ai diplomyddiaeth neu ryfela oedd bwysicaf yng nghanlyniad y Bumed a'r Chweched Groesgad, ynghyd â Chroesgad y Barwniaid. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau ynghylch y rhesymau dros ganlyniadau'r Bumed a'r Chweched Groesgad, ynghyd â Chroesgad y Barwniaid.	**Llyfr(au):** *The Crusades Through Arab Eyes* gan Amin Maalouf, rhan 5 *The World of the Crusades - an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 6 *God's War - a new history of the Crusades* gan Christopher Tyerman, pennod 23	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

3.2.5 Canlyniadau'r Croesgadau				
Dylai dysgwyr ddeall:	Gwybodaeth	Gweithgareddau a Chanlyniadau	Adnoddau	Amser a awgrymir (oriau)

• tynged teyrnasoedd y Croesgadwyr, gan gynnwys:
  • rhyfel cartref yn Outremer
  • Gwarchau Acre, 1291.
	Methiannau croesgadau eraill rhwng 1248 a 1272.
	
	Pŵer cynyddol Swltaniaeth Mamluk.
	
	Rhyfel cartref rhwng y croesgadwyr yn arwain at gwymp Teyrnas Outremer y Croesgadwyr.
	
	Gwarchae Acre a diwedd rheolaeth y croesgadwyr o'r Tir Sanctaidd.
	
	Brenhinoedd Ewrop yn rhoi'r gorau i gefnogi croesgadau.
		Gweithgareddau:
		• Amlinellwch y problemau yn nheyrnas Outremer. Ystyriwch oblygiadau hyn i groesgadau yn y dyfodol.
		• Esboniwch pam y cynyddodd grym Swltaniaeth Mamluk drwy ail hanner y 13eg ganrif.
		• Esboniwch beth ddigwyddodd yng Ngwarchae Acre - gellid gwneud hyn drwy ddod o hyd iddo ar fap o'r Tir Sanctaidd ac ychwanegu manylion am yr hyn a ddigwyddodd ar y map.
		• Ystyriwch effaith cwymp Acre ar agweddau tuag at y croesgadau yn Ewrop.
		
		Canlyniad:
		Gallai dysgwyr ddangos eu bod yn deall y rhesymau dros ddiwedd y croesgadau yn y Dwyrain Agos.
		
		Canlyniad uwch:
			Gwefan(nau):
			The Crusader Kingdoms
			
			The War of the Lombards: Civil War in Outremer 1229-1233
			
			Seventh Crusade - Wikipedia
			
			Eighth Crusade - Wikipedia
			
			Lord Edward's crusade - Wikipedia
			
			Mamluk Sultanate - Wikipedia
			
			The Mamluk Sultanate: How Slaves Came to Rule an Empire
			
			Baybars - Wikipedia
			
			Fall of Outremer - Wikipedia
			
			Siege of Acre (1291) - Wikipedia
			
			Ten True Tales of the Knights Templar: The Fall of Acre 1291
				2 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Gall dysgwyr lunio casgliadau am y rheswm pwysicaf pam y methodd y croesgadau. **Gweithgaredd uwch:** Trafodwch beth oedd y rheswm pwysicaf, byrdymor neu hirdymor, dros fethiant y croesgadau.	The Siege of Acre, 1291 CE - World History Encyclopedia The Fall of the Knights Templar: The Siege of Acre, 1291 Crusades after the fall of Acre, 1291-1399 - Wikipedia **Fideo(s):** Why did the Ayyubid Empire Collapse? The 7th Crusade Was A Complete Disaster For The Christians Baibars: The Crusaders' Nemesis 1291: Siege of Acre The Knights Templar's Last Stand The Last Crusade **Podlediad(au):** The Mamluks - In Our Time **Map(iau):** Y Croesgadau, 1096-1204 **Llyfr(au):** *The Crusades Through Arab*	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			Eyes gan Amin Maalouf, rhan 6	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			God's War - a new history of the Crusades gan Christopher Tyerman, penodau 22 and 24 *The World of the Crusades - an illustrated history* gan Christopher Tyerman, pennod 10 *Holy Wars - a modern history of the Crusades* gan Jonathan Philips, pennod 10	

• y rhesymau dros ganlyniadau'r Croesgadau, gan gynnwys:
  • rhaniadau ymhlith rheolwyr Cristnogol
  • ymgyrchoedd milwrol effeithiol gan arweinwyr Mwslimaidd.
	Methiant croesgadwyr Ffrainc a'r Almaen i gydweithio yn yr Ail Groesgad.
	
	Ymosodiad y croesgadwyr ar eu cynghreiriaid Bysantaidd yn y Bedwaredd Groesgad
	
	Diffyg cefnogaeth i Louis IX yn y croesgadau diweddarach.
	
	Uno Tyrciaid Seljwc mewn grym ymladd effeithiol gan Salah ad-Din yn ystod y Drydedd Groesgad.
	
	Llwyddiannau Baybars, Swltan Mamluk yn y croesgadau diweddarach.
		Gweithgareddau:
		• Casglwch enghreifftiau o wrthdaro rhwng croesgadwyr o Ewrop o waith cynharach ar hyn a thrafodwch beth oedd y gwrthdaro mwyaf arwyddocaol
		• Amlinellwch sut y newidiodd cydberthnasau rhwng Cristnogaeth Ladinaidd a Groegaidd yn ystod y croesgadau.
		• Esboniwch pam yr oedd rheolwyr Mwslimaidd yn fwy llwyddiannus o lawer na'r Cristnogion yn y croesgadau ar y cyfan.
			Gwefan(nau):
			Why did the Second Crusade end in failure?
			
			Fiasco: The Mad Tale of the Fourth Crusade
			
			What Caused the Growth of Papal Power in the Medieval Period
			
			Saladin & the Unification of the Muslim Front: 1169-1187 CE - World History Encyclopedia
			
			Mamluks vs Crusades
			
			Baybars and the Mamluk Sultanate
				1 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

		Canlyniad: Gallai dysgwyr ddangos eu bod yn deall canlyniadau gwahanol y croesgadau i Gristnogion a Mwslimiaid. **Gweithgaredd uwch:** Cyflwynwch ddadl - a wnaeth y Cristnogion golli'r croesgadau neu a wnaeth y Mwslimiaid ennill? **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau am arwyddocâd canlyniad y croesgadau.		

• effaith y Croesgadau yn y Dwyrain a'r Gorllewin, gan gynnwys:
  • polareiddio crefyddol
  • defnyddio crefydd i gyfiawnhau amcanion gwleidyddol.
	Rhaniadau parhaus rhwng Cristnogaeth Ladinaidd yn y gorllewin a Christnogaeth Roegaidd yn y dwyrain.
	
	Parhaodd rheolaeth y Mwslimiaid dros y Tir Sanctaidd am ganrifoedd ac mae'r rhaniadau rhwng Cristnogion a Mwslimiaid yn fwy sefydledig.
	
	Defnydd y Pab Urban II o'r groesgad i roi hwb i rym yr Eglwys a'r brenhinoedd Ewropeaidd a geisiodd gynyddu eu dylanwad drwy ymuno â'r croesgadau.
		Gweithgareddau:
		• Ymchwiliwch i'r rhaniad hirdymor rhwng Cristnogaeth Ladinaidd a Groegaidd.
		• Esboniwch effaith hirdymor rheolaeth Fwslimaidd barhaus o'r Tir Sanctaidd, yn enwedig ei goblygiadau i Gristnogion ac Iddewon.
		• Ystyriwch a gyflawnodd Urban II ei nod o uno'r Byd Cristnogol gyda'i alwad i ymuno â'r croesgadau.
			Website(s):
			How did the Crusades affect relations between the Latin and Eastern Orthodox churches?
			
			How did the Crusades exacerbate Christian-Muslim tensions?
			
			Pope Urban II orders first Crusade
			
			How Saladin united the Muslim forces to defeat the Third Crusade
				1 awr

© WJEC CBAC Ltd. 2025

	Defnydd arweinydd yr Ayyubidiaid, Salah ad-Din o'r bygythiad Cristnogol i uno grymoedd Mwslimaidd a defnydd Baybars, Swltan Mamluk o'r croesgadau i gyfiawnhau ehangu ei diriogaethau.	• Esboniwch sut y defnyddiwyd y bygythiad gan Gristnogaeth i uno gwrthwynebiad Mwslimaidd yn y Dwyrain Agos. **Canlyniad:** Gall dysgwyr ddangos eu bod yn deall effaith wleidyddol a chrefyddol y croesgadau. **Gweithgaredd uwch:** Trafodwch beth oedd canlyniad pwysicaf y croesgadau. **Canlyniad uwch:** Gall dysgwyr lunio casgliadau am ganlyniadau pwysicaf y croesgadau.	How did the Mamluks contribute to the fall of the Crusader States? Egypt After the Pharaohs How Did the Crusades Affect Christianity? How did the Crusades affect the papacy's power in Europe? How did the Crusades affect the political landscape of Europe? The Crusades: Consequences & Effects - World History Encyclopedia Understanding the Crusades from an Islamic perspective **Fideo(s):** How Much Power Did the Catholic Church Have in the Middle Ages? Crusades From the Muslim Perspective **Podlediad(au):** Early Medieval Papacy - Dead To Me	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

			The Crusades with Dan Jones - Dan Snow's History Hit The Crusades in an Islamic Context	

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Profiadau Dysgu

Dylid annog dysgwyr i ystyried y profiadau a'r sgiliau dysgu canlynol i ddatblygu eu dealltwriaeth, gwerthfawrogiad a'u hymwybyddiaeth o gynnwys y testun ymhellach. Mae'r wybodaeth yn y tabl isod yn darparu cyfleoedd i athrawon integreiddio'r profiadau dysgu yn rhan o'u proses o gyflwyno'r pwnc.

Profiad Dysgu	Ymhelaethiad o'r Profiad Dysgu
Cymryd rhan mewn ymweliadau addysgol wyneb yn wyneb neu'n ddigidol	Teithiau rhithiol o leoliadau pwysig yn y croesgadau. Mae hyn yn cynnwys dinasoedd Rhufain, Constantinople, Jerusalem ac Acre (Akko fodern)
Meithrin empathi, goddefgarwch, cydymdeimlad a chwilfrydedd drwy astudio gwahanol gyd-destunau hanesyddol	Astudiaeth o'r rhaniadau mewn Cristnogaeth ac Islam yw ffynonellau gwrthdaro yn y croesgadau, ond ar adegau gwahanol yn y cyfnod, gwelwyd goddefgarwch rhwng y safbwyntiau crefyddol gwahanol hyn yn y Tir Sanctaidd. Cafodd y gymuned Iddewig ei hymlid yn y Tir Sanctaidd ac mewn cymunedau yn Ewrop, hyd yn oed pan lwyddodd Cristnogion Lladinaidd a Groegaidd i roi eu gwahaniaethau i'r naill ochr er mwyn cydweithio.
Cydweithio	Mae llawer o enghreifftiau o drafodaethau, fel: pa mor bwerus oedd yr Ymerodraeth Fysantaidd o gymharu â'i chymdogion Mwslimaidd; pa mor effeithiol oedd Richard I fel arweinydd milwrol - a yw hyn yn golygu ei fod yn groesgadwr effeithiol hefyd?; y rhesymau dros fethiant y Bedwaredd Groesgad - pa un o'r rhesymau dros y methiant oedd bwysicaf?; ai diplomyddiaeth neu ryfela oedd bwysicaf yng nghanlyniad y Bumed a'r Chweched Groesgad, ynghyd â Chroesgad y Barwniaid. Mae cyfleoedd i ddadlau hefyd, fel: y rhesymau dros fethiant yr Ail Groesgad - gydag un ochr yn dadlau dros gryfder lluoedd y Mwslimiaid, a'r llall yn dadlau dros wendid y croesgadwyr; pwy sy'n haeddu cael ei gofio fel arwr y croesgadau - Salah ad-Din neu Richard I?

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Cyfleoedd i ymgorffori elfennau o'r Cwricwlwm i Gymru

Llinynnau Cwricwlwm i Gymru	
Themâu sy'n trawstorri	
Cyd-destunau Lleol, Cenedlaethol a Rhyngwladol	Mae **Uned 3** yn rhoi chwe phwnc hanesyddol gwahanol sy'n ymwneud â hanes y byd i ganolfannau. Mae'r pynciau dewisol yn rhoi cyfleoedd i wella dealltwriaeth dysgwyr o'r byd a phrofiadau amrywiol y bobloedd. Mae'r opsiynau yn golygu y gellir astudio rhanbarthau a ymyleiddiwyd o'r byd, hanes pobloedd a ddisodlwyd a theyrnasoedd a anghofiwyd, yn enwedig gwledydd deheuol y byd. Mae Opsiwn 3.2 Yr Oesoedd Canol: Y Croesgadau, tua 1095-tua 1291 yn galluogi canolfannau a dysgwyr i archwilio hanes yr Oesoedd Canol yn Ewrop a'r Dwyrain Agos. Mae'r ffocws yn amrywio o'r gwrthdaro dros diriogaeth a dinasoedd yn y Tir Sanctaidd fel Jerwsalem, canolfannau gwneud penderfyniadau mewn llefydd fel Rhufain a Constantinople, ond hefyd leoliadau yng Nghymru a ddarparodd bererinion a marchogion a gymerodd ran yn y croesgadau, ac a grybwyllir yng nghyfrif Gerallt Gymro o ymdrechion i ennyn cefnogaeth i'r Drydedd Groesgad yng Nghymru ei hun.
Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb	Bydd dysgwyr yn astudio'r cydberthnasau newidiol rhwng dilynwyr Cristnogaeth Ladinaidd a Groegaidd, ynghyd â'r gydberthynas rhwng Cristnogion, Iddewon a Mwslimiaid yn y Tir Sanctaidd. Weithiau, roedd cydberthnasau treisgar, weithiau roedd y lefelau goddefgarwch yn amrywio o ryfela i gydfodolaeth heddlychlon. Er enghraifft, bydd dysgwyr yn dysgu sut y cafodd y Groesgad Gyntaf ei threfnu, gan gynnwys cais y Bysantiaid am gefnogaeth filwrol, digwyddiadau cynharaf y Groesgad Gyntaf, gan gynnwys Croesgad y Bobl a'r ymosodiadau ar Iddewon yn Ffrainc, a lladd Mwslimiaid ac Iddewon yn Jerwsalem pan gyrhaeddodd y croesgadau.
Addysg Hawliau Dynol ac Amrywiaeth	Bydd dysgwyr yn deall bod y cyfranogwyr yn y croesgadau yn cynrychioli amrywiaeth eang o grwpiau ethnig gan fod y Tir Sanctaidd yn agos at Asia, Affrica ac Ewrop. Roedd amrywiaeth o grefyddau hefyd yn rhan o'r croesgadau - Cristnogaeth, Islam ac Iddewiaeth. Roedd ymerodraethau hefyd yn rhan o'r croesgadau, boed yn ymerodraeth ysbrydol Cristnogaeth Ladinaidd neu ymerodraeth wleidyddol/grefyddol Cristnogaeth Roegaidd. Mae trefedigaethedd hefyd yn rhan o'r pwnc hwn, pan sefydlodd y croesgadwyr deyrnasoedd y croesgadwyr neu pan ehangwyd tiriogaethau grwpiau Islamaidd fel Tyrciaid Seljwc neu'r Mamlukiaid.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Gyrfaoedd a Phrofiadau Cysylltiedig â Byd Gwaith	Roedd llawer o gyfleoedd swyddi ar gael i bobl Cymru, Ewrop a'r Dwyrain Agos nad ydynt wir yn rhan o'r gwaith y mae pobl yn y lleoedd hyn yn ei wneud heddiw. Prin iawn fyddai'r bobl heddiw a fyddai'n dewis bod yn offeiriaid neu'n fynachod. Mae rolau gorchmynion milwrol y croesgadwyr fel Marchogion y Deml, y Marchogion Ysbytaidd a her y Mwslimiaid i'r croesgadau, gan gynnwys lluoedd milwrol y Mwslimiaid yn dangos bod gyrfaoedd milwrol yn y gorffennol yn wahanol iawn i yrfaoedd heddiw. Mae gwasanaeth milwrol bellach yn arwain at lawer o hyfforddiant proffesiynol a disgwyliadau na fyddai marchogion a milwyr amatur y croesgadau yn gyfarwydd â nhw.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Sgiliau trawsgwricwlaidd - Llythrennedd	
Mae llawer o gyfleoedd i gynnwys llythrennedd mewn TGAU Hanes. Mae'r cyfleoedd hyn yn cynnwys dadansoddi deunydd ffynhonnell, cyfleoedd ysgrifennu estynedig, datblygu geirfa, dadlau a thrafod. Mae'r cyfleoedd hyn yn bwysig i ddysgwyr oherwydd y byddant yn meithrin sgiliau trawsgwricwlaidd a fydd yn sail i bedwar diben y Cwricwlwm i Gymru, yn ogystal â sgiliau cyfathrebu y gellir eu defnyddio ar draws pynciau gan eu paratoi ar gyfer addysg neu gyflogaeth yn y dyfodol. Isod mae rhai enghreifftiau o'r ffordd y gellid ymgorffori Llythrennedd yn yr addysgu a dysgu ar gyfer TGAU Hanes.	
Gwrando	Caiff dysgwyr y cyfle i asesu cywirdeb a dibynadwyedd deunydd ffynhonnell a rhannu safbwyntiau drwy drafodaeth a dulliau cwestiynu llafar wrth gael eu haddysgu am gynnwys y fanyleb.
	Enghreifftiau
	• Caiff dysgwyr eu hannog i ddadlau ac ymateb i safbwyntiau eraill. • Caiff dysgwyr gyfleoedd i wrando ar bodlediadau a recordiadau i ddatblygu eu geirfa a meithrin eu sgiliau gwrando. • Mae'r defnydd o hanes llafar a chyfweliadau yn meithrin sgiliau gwrando a'r gallu i ymateb i eraill yn briodol. • Caiff dysgwyr y cyfle i rannu ac ymateb i gyflwyniadau gan eu cyfoedion.
Darllen	Caiff dysgwyr y cyfle i ddarllen deunydd ffynhonnell cyfoes ynghyd ag amrywiaeth o ddehongliadau hanesyddol, cyn gwerthuso'r ffynonellau yn feirniadol, dadansoddi eu cynnwys a chymharu a chyferbynnu ffynonellau sy'n canolbwyntio ar y dehongliad a roddir ganddynt o ddigwyddiadau.
	Enghreifftiau
	• Gall dysgwyr ddefnyddio amrywiaeth o dechnegau darllen fel sgimio a sganio neu ddarllen ar gyfer diben. • Darllen darnau o amrywiaeth eang o ffynonellau fel areithiau, erthyglau, darnau o ddyddiaduron, cofnodion hanesyddol a phapurau newydd. • Cymharu a chyferbynnu cynnwys ffynonellau hanesyddol. • Asesu dibynadwyedd a chywirdeb y testun i feithrin y sgìl o ddarllen yn feirniadol.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Siarad	Caiff dysgwyr y cyfle i feithrin eu dealltwriaeth o safbwyntiau a chynnwys drwy ddadlau, trafod, cyflwyniadau a gwaith grŵp.
	Enghreifftiau
	• Dadlau'r rheswm pwysicaf pam y digwyddodd digwyddiad • Gofyn cwestiynau er mwyn egluro a meithrin dealltwriaeth. • Gall dysgwyr feithrin sgiliau siarad drwy waith grŵp a gwaith mewn parau.
Ysgrifennu	Caiff dysgwyr y cyfle i ddefnyddio amrywiaeth o eirfa pwnc benodol, iaith idiomatig a gallu cyflwyno eu gwaith yn ddigidol. Cânt gyfleoedd hefyd i fyfyrio ar strwythur a chynnwys eu gwaith hysgrifennu.
	Enghreifftiau
	• Dangos esiamplau o atebion drwy weithgareddau athro, cyfoedion a hunanasesu. • Caiff dysgwyr y cyfle i ddefnyddio amrywiaeth eang o arddulliau ysgrifennu fel ffurfiol, anffurfiol a pherson cyntaf.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Sgiliau trawsgwricwlaidd - Rhifedd	
Mae llawer o gyfleoedd i gynnwys Rhifedd mewn TGAU Hanes, er enghraifft dadansoddi newid yn y boblogaeth, dehongli ystadegau mewn ffynonellau sylfaenol ac eilaidd, dadansoddi graffiau a llinellau amser a mynd i'r afael â chysyniadau fel ymwybyddiaeth gronolegol. Mae'r cyfleoedd hyn yn bwysig i ddysgwyr am eu bod yn eu galluogi i roi digwyddiadau mewn cyd-destun a mesur newid. Gall dysgwyr lunio casgliadau seiliedig ar dystiolaeth sy'n seiliedig ar ystadegau a data rhifiadol. Isod mae rhai enghreifftiau o sut y gellid ymgorffori Rhifedd yn yr addysgu a'r dysgu ar gyfer TGAU Hanes.	
Mae dysgu am geometreg yn ein helpu ni i ddeall siâp, gofod a safle, ac mae dysgu am fesur yn ein helpu i feintioli yn y byd go iawn	Caiff dysgwyr gyfleoedd i ddadansoddi mapiau i ddeall twf a datblygiad ymerodraethau neu gynrychioliad daearyddol o ryfeloedd.
	Enghreifftiau
	• Gall dysgwyr ddadansoddi mapiau, strwythurau ac arteffactau. • Yna, gall dysgwyr ddadansoddi prosesau rhannu tir a chynllunio trefol. • Ceir cyfleoedd i ddadansoddi strategaethau ac amddiffynfeydd milwrol.
Mae dysgu bod ystadegau yn cynrychioli data a bod tebygolrwydd yn modelu siawns yn ein helpu ni i ddod i gasgliadau ac i wneud penderfyniadau gwybodus	Caiff dysgwyr gyfleoedd i archwilio neu ddadansoddi data a graffiau drwy ddadansoddi ffynonellau.
	Enghreifftiau
	• Gall dysgwyr ddadansoddi data i lunio casgliadau ar ystadegau fel twf poblogaeth, costau ac ehangu tir. • Gellir dehongli deunydd eilaidd fel graffiau a siartiau. • Ceir cyfleoedd i ddysgwyr greu eu cynrychioliadau rhifyddol eu hunain o'r data a gasglwyd.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

<table>
<tr><th colspan="2">Sgiliau Trawsgwricwlaidd – Cymhwysedd Digidol</th></tr>
<tr><td colspan="2">Mae llawer o gyfleoedd i gynnwys Cymhwysedd Digidol mewn TGAU Hanes. Gall dysgwyr ddefnyddio technoleg ddigidol i gael gafael ar amrywiaeth eang o ffynonellau hanesyddol ac i ymchwilio i bwnc hanesyddol. Caiff dysgwyr y cyfle hefyd i feithrin eu sgiliau digidol wrth baratoi a chwblhau eu hasesiadau di-arholiad. Bydd y cyfleoedd hyn yn galluogi dysgwyr i feithrin sgiliau trawsgwricwlaidd sy'n ategu pedwar diben y cwricwlwm, ynghyd â galluogi mynediad pellach i wybodaeth hanesyddol wrth feithrin sgiliau meddwl creadigol ac ymwybyddiaeth foesegol presennol ac ar gyfer y dyfodol.
Isod mae rhai enghreifftiau o sut y gellir ymgorffori cymhwysedd digidol yn yr addysgu a dysgu ar gyfer TGAU Hanes.</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="3">Dinasyddiaeth</td><td>Bydd dysgwyr yn meithrin dealltwriaeth o bwysigrwydd priodoliadau, gan gynnwys defnyddio adnoddau mewn fformatau digidol fel e-lyfrau ac erthyglau ar-lein. Bydd yn ofynnol i ddysgwyr fynd i'r afael â phriodoliadau wrth ddadansoddi eitemau ar gyfer eu hymchwiliad hanesyddol a meddwl yn feirniadol am awduron tystiolaeth ddigidol.</td></tr>
<tr><td>Enghraifft</td></tr>
<tr><td>Dylid sicrhau bod dysgwyr yn ymwybodol o hawlfraint a llên-ladrad wrth edrych ar dystiolaeth hanesyddol ac wrth ddatblygu a chyflwyno eu dadleuon eu hunain mewn perthynas â phwnc.</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="3">Rhyngweithio a Chydweithio</td><td>Gall dysgwyr gydweithio (yn ddigidol) ar dasgau wrth baratoi ar gyfer yr arholiad. Gallai hyn gynnwys asesiadau cyfoedion, ymateb i adborth yr athro neu greu gwaith.</td></tr>
<tr><td>Enghraifft</td></tr>
<tr><td>Mewn grwpiau, gallai dysgwyr ymchwilio i bwnc er mwyn cyflwyno maes astudiaeth a'i gyflwyno.</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="3">Cynhyrchu</td><td>Caiff dysgwyr gyfleoedd i ymchwilio i amrywiaeth o ffynonellau yn ddigidol.</td></tr>
<tr><td>Enghraifft</td></tr>
<tr><td>• Defnyddio archifau cenedlaethol a rhyngwladol i ddod o hyd i ddeunyddiau sy'n cysylltu â'r maes astudiaeth.</td></tr>
</table>

© WJEC CBAC Ltd. 2025

<table>
<tr><th colspan="2">Sgiliau Cyfannol</th></tr>
<tr><td rowspan="3">Creadigrwydd ac Arloesi</td><td>Mae llawer o gyfleoedd i gynnwys creadigrwydd ac arloesi mewn TGAU Hanes. Mae'r cyfleoedd hyn yn bwysig i ddysgwyr er mwyn iddynt ymddiddori mwy yn y gwersi a mwynhau dysgu drwy dasgau sy'n eu hysgogi. Caiff dealltwriaeth ddyfnach ei meithrin drwy annog dysgwyr i gymryd rôl weithredol yn eu dysgu.</td></tr>
<tr><td>Enghreifftiau</td></tr>
<tr><td>• Bydd dysgwyr yn dangos creadigrwydd wrth ddatblygu ymatebion, mynegi eu barn am faterion hanesyddol perthnasol a gwerthuso ffynonellau a thystiolaeth yn feirniadol mewn asesiadau.
• Caiff dysgwyr gyfleoedd i fod yn greadigol ac i arloesi wrth gyflwyno gwybodaeth a chanfyddiadau.</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="3">Meddwl yn Feirniadol a Datrys Problemau</td><td>Mae llawer o gyfleoedd i gynnwys meddwl yn feirniadol a datrys problemau mewn TGAU Hanes. Mae'r cyfleoedd hyn yn bwysig i ddysgwyr am eu bod yn datblygu'r gallu i feddwl yn ddadansoddol, ac i gasglu tystiolaeth, myfyrio arni a'i gwerthuso'n feirniadol er mwyn llunio barn wybodus ar amrywiaeth o bynciau. Gellir cymhwyso'r sgìl hwn i senarios bywyd go iawn.</td></tr>
<tr><td>Enghreifftiau</td></tr>
<tr><td>• Caiff dysgwyr gyfleoedd i ofyn cwestiynau ystyrlon ar ddeunydd ffynhonnell a dehongliadau hanesyddol, ac i'w gwerthuso fel rhan o'u proses o ddatblygu dadleuon beirniadol perthnasol.
• Bydd dysgwyr yn datblygu eu gallu i weld materion o sawl safbwynt.
• Drwy astudio parhad a newid dros amser, bydd dysgwyr yn meithrin eu sgiliau datrys problemau y gallant eu cymhwyso yn eu bywydau yn y dyfodol.
• Bydd dysgwyr yn gwerthuso ffynonellau a dehongliadau hanesyddol o ran dibynadwyedd, rhagfarn a diben.
• Mae meddwl yn feirniadol a datrys problemau yn annog dysgu annibynnol ac yn hyrwyddo'r gallu i ddod i benderfyniadau rhesymol a gwybodus mewn agweddau eraill ar fywyd fel addysg bellach neu waith.</td></tr>
</table>

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Cynllunio a Threfnu	Mae llawer o gyfleoedd i gynnwys cynllunio a threfnu mewn TGAU Hanes. Mae'r cyfleoedd hyn yn bwysig i ddysgwyr am fod y sgiliau cyfannol hyn yn galluogi dysgwyr i ymgysylltu â'r gorffennol, dadansoddi gwybodaeth a chyfathrebu â'u canfyddiadau, sydd wedyn yn galluogi dysgwyr i wella eu dealltwriaeth academaidd a'u paratoi i gymhwyso gwybodaeth hanesyddol mewn cyd-destunau modern. Isod mae rhai enghreifftiau o sut y gellid ymgorffori Cynllunio a Threfnu yn yr addysgu a'r dysgu ar gyfer TGAU Hanes.
	Enghraifft
	• Caiff dysgwyr gyfleoedd i gynllunio ac yna gwblhau eu hymateb i gwestiwn ymholi.
Effeithiolrwydd Personol	Mae llawer o gyfleoedd i gynnwys effeithiolrwydd personol mewn TGAU Hanes. Mae'r cyfleoedd hyn yn bwysig i ddysgwyr am eu bod yn datblygu gwydnwch a'r gallu i weithio'n effeithiol. Mae hyn yn helpu i feithrin sgiliau rheoli amser dysgwyr a'r gallu i flaenoriaethu tasgau, gan wella gallu dysgwyr i ddod yn unigolion hyblyg.
	Enghreifftiau
	• Bydd dysgu am bynciau a allai fod yn sensitif yn galluogi dysgwyr i ddatblygu eu deallusrwydd emosiynol a'u hymwybyddiaeth hanesyddol. • Bydd cyfleoedd i gael asesiadau gan gyfoedion, hunanasesiadau ac asesiadau gan athrawon yn annog dysgwyr i ddatblygu strategaethau effeithiol i wella eu gwaith. • Cydweithio ar dasg ymchwil neu gyflwyniad. • Datblygu gwydnwch drwy adolygu ac ailfodelu atebion. • Mae cyfleoedd i ddysgwyr fynegi eu barn am faterion hanesyddol perthnasol, deunyddiau ffynhonnell cyfoes a dehongliadau hanesyddol.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Rhestr Termau ar gyfer Opsiwn 3.2 Y Croesgadau, tua 1095 - tua 1291

Term	Diffiniad
Califfiaeth Abbasid	Yr ymerodraeth Fwslimaidd o amgylch dinas Baghdad.
Llinach Ayyubid.	Yr enw ar ymerodraeth Tyrciaid Seljwc yn yr Aifft a ddisodlodd linach Ffatimid.
Yr Ymerodraeth Fysantaidd	Rhan ddwyreiniol yr Ymerodraeth Rufeinig wreiddiol a oedd wedi goroesi dinistr y rhan orllewinol.
Y Byd Cristnogol	Y rhan o'r wlad yn yr Oesoedd Canol lle'r oedd y rhan fwyaf o'r bobl yn Gristnogion.
Croesgad	Y rhyfel crefyddol rhwng Cristnogion a Mwslimiaid dros reolaeth o'r Tir Sanctaidd o'r ystyr *crucesignatus* Lladin sef 'tynnu arwydd y Groes', bendith Gristnogol.
Teyrnasoedd y croesgadwyr	Y pedair gwladwriaeth a grëwyd gan y prif groesgadwyr i reoli'r tiroedd yr oeddent wedi'u cipio yn y Dwyrain Agos.
Llinach Ffatimid	Ymerodraeth Fwslimaidd gogledd Affrica.
Sgism Mawr	Y rhaniad rhwng Eglwysi Cristnogaeth Ladinaidd a Groegaidd.
Eglwys Roegaidd	Yr Eglwys Gristnogol a arweiniwyd gan y Patriarch yn Constantinople.
Tir Sanctaidd	Tir ar ben dwyreiniol Môr y Canoldir a oedd yn ganolbwynt i sawl un o grefyddau mawr y byd - Islam, Cristnogaeth ac Iddewiaeth.
Materion Dadleuol yr Arwisgiad	Anghydfod rhwng y Pab a rheolwyr y gwledydd yng ngorllewin Ewrop ynghylch pwy oedd â'r grym i benodi esgobion.
Jihad	Rhyfel sanctaidd - yn ôl y Proffwyd Mohammad, ystyr jihad lleiaf oedd ymgiprys crefyddol â rhai o'ch cwmpas, ac ystyr jihad mwyaf oedd ymgiprys â chi eich hun.
Eglwys Ladinaidd	Yr Eglwys Gristnogol dan arweiniad y Pab yn Rhufain.
Swltaniaeth Mamluk	Enw'r ymerodraeth Fwslimaidd a ddisodlodd linach Ayyubid.

© WJEC CBAC Ltd. 2025

Gorchmynion milwrol	Grwpiau o farchogion a wnaed yn offeiriaid hefyd er mwyn amddiffyn Cristnogaeth yn y Tir Sanctaidd.
Outremer	Yr enw torfol ar deyrnasoedd y croesgadwyr (o'r Ffrangeg am ‘dros y môr’).
Pererindod	Mynd ar daith grefyddol, fel arfer i le sydd ag arwyddocâd crefyddol.
Ysbeilio	Dwyn o diriogaeth yr ymosodwyd arni.
Tyrciaid Seljwc	Mwslimiaid a symudodd i'r Dwyrain Agos o Ganol Asia.
Gwarchae	Pan fydd byddin yn amgylchynu tref neu gadarnle i orfodi'r trigolion i ildio.
Cytundeb	Cytundeb cyfreithiol rhwng dwy wlad.
Cadoediad	Cytundeb i roi’r gorau i ymladd.
Llinach Umayyad	Yr ymerodraeth Fwslimaidd a oedd yn rheoli yn y rhan fwyaf o Sbaen yn yr Oesoedd Canol.

© WJEC CBAC Ltd. 2025